

Målbeskrivelse for fagområdet Palliativ medicin 2022

Uddannelse til Fagområdespecialist i Palliativ medicin med dansk teoretisk kursus

DSPaM

Dansk Selskab for Palliativ Medicin

Indholdsfortegnelse

Introduktion	2
Palliativ medicin – en del af det danske sundhedsvæsen	2
Organisatorisk og strukturel placering.....	2
Den palliative mediciners baggrund, kompetencer og funktioner.....	2
Den teoretiske del af fagområdeuddannelsen som selvstændigt element	3
Fagområdeuddannelse i Palliativ Medicin	3
Fagområdespecialisten i palliativ medicin er ekspert i.....	3
Fagområdespecialisten i palliativ medicin skal have kendskab til	3
Uddannelsens indhold	3
Uddannelsens opbygning.....	4
Den teoretiske uddannelses indhold.....	4
Moduloversigt	5
Godkendelse af teoretisk kursus	6
Kompetencer	6
Bilag 1. Kompetencer, mål og metoder	8
Modul 1: DET PALLIATIVE FELT, VIDEN OG SYMPTOMLINDRING.....	8
Modul 2: DEN SIDSTE TID OG DØDEN, EGENOMSORG.....	10
Modul 3: KOMMUNIKATION 1 OG ETIK, SAMARBEJDE OG BØRN.....	11
MODUL 4: BESLUTNINGSTAGNING OG FORMIDLING, AKUTTE TILSTANDE	14
MODUL 5: KOMMUNIKATION OG SMERTE	17
MODUL 6: SYMPTOMLINDRING 2, ORGANSVIGT, NEUROLOGISK LIDELSE, ÆLDRE OG DEMENS,	19
POSTERSESSION	19
Bilag 2 Refleksionsopgave.....	21
Referencer.....	23

Introduktion

Palliativ medicin – et fagområde

Fagområdet palliativ medicin omfatter behandling af mennesker med livstruende sygdom og behov for lindring af komplekse symptomer af fysisk, psykisk, eksistentiel og social karakter såvel i sygdomsforløbet som ved livets afslutning.

I de nordiske lande er der i løbet af de seneste årtier opstået en stigende bevidsthed om behovet for et defineret lægefagligt område dedikeret patienter med livstruende sygdom og deraf afledte komplekse problemstillinger. Betegnelsen for dette lægefaglige område er palliativ medicin. I samtlige nordiske lande har man set et stigende antal palliative behandlingstilbud blive etableret på baggrund af nationale vejledninger og anbefalinger.

Palliativ medicin – en del af det danske sundhedsvæsen

I et sundhedsvæsen der til stadighed centraliseres, skærer ned på sengepladser og fokuserer på kortvarige indlæggelser kan det opleves fragmenteret og uoverskueligt at være patient og pårørende. Dette gør sig ikke mindst gældende når patienten er livstruet syg og døende. Behovet for at sygdomsforløbet og symptomlindringen forstås og håndteres i en samlet indsats er afgørende. Den samlede tværfaglige indsats, der ser menneskelig lidelse i et bredt perspektiv med udgangspunkt i den enkelte patients livsomstændigheder er omdrejningspunkt for den palliative tilgang.

Den specialiserede palliative indsats er et supplement til den højt specialiserede medicinske eller kirurgiske behandling, og den der står tilbage, når behandlingen herfra ophører. Den palliative indsats er også et supplement til primærsektoren, der har behov for et specialiseret tilbud at støtte sig til i disse komplekse patientforløb. Dette gør sig særligt gældende, når ønsket er at bedre chancerne for et godt forløb for patienter, der afslutter livet i eget hjem.

Specialiseret palliativ indsats er for alle patienter uanset diagnose, og er derfor et muligt aspekt og bidrag ind i alle medicinske, psykiatriske og kirurgiske specialer. Opgaverne for en specialiseret palliativ indsats er absolut til stede i rigt mål og kalder på veluddannede og specialiserede læger.

Organisatorisk og strukturel placering

Palliativ medicin blev i 2013 godkendt som lægeligt fagområde af Organisationen af Lægevidenskabelige Selskaber (4). Der har været lavet specialiseret palliation Danmark i de sidste godt 20 år, og indsatsen har i årene udviklet sig til at omfatte tværfaglige enheder og hospicer over hele landet. De tværfaglige enheder arbejder typisk tæt sammen med primærsektoren, da mange af de tilknyttede patienter opholder sig i eget hjem. Enheder for lindrende behandling er de fleste steder placeret på hospitalerne og arbejder der sammen med de kliniske afdelinger. Patienter tilses på afdelingerne, og læger og sygeplejersker fra forskellige afdelinger søger råd og vejledning til deres indlagte patienter. Samtlige hospicer i Danmark har læger ansat, der varetager det daglige kliniske arbejde og har det lægelige behandlingsansvar.

Den palliative mediciners baggrund, kompetencer og funktioner

Den palliative mediciner har en speciallægeuddannelse i et af følgende specialer: onkologi, almenmedicin, internmedicinsk eller kirurgisk speciale, samfundsmedicin eller anæstesiologi og har en gennemført fagområdespecialisering i palliativ medicin. I tilgangen til den palliative patient er der behov for en mangfoldig viden om forskellige sygdomme og deres forløb uafhængigt af speciale og diagnosegruppe. Samtidig er der behov for højt specialiseret viden og færdigheder omkring symptombehandling, kommunikation samt psykosocial og eksistentiel støtte ved livstruende sygdom og livets afslutning. Klinisk forskning inden for det palliative område kan være forbundet med begrænsninger af en række årsager, herunder rekruttering af patienter til randomiserede studier, stort frafald på grund af sygdomsbyrde og høj dødelighed i patientgruppen, og skepsis fra de sundhedsprofessionelle i forhold til at inddrage patienterne i studier. Indsigt i forskningsmetoder anvendelige inden for det palliative område er derfor væsentlig.

Den teoretiske del af fagområdeuddannelsen som selvstændigt element

Denne målbeskrivelse beskriver den samlede uddannelse, når man ønsker at uddanne sig til fagområdespecialist i palliativ medicin. Det er muligt at tage det teoretiske kursusforløb uafhængigt af de øvrige uddannelses- og kompetencekrav. Det teoretiske forløb er det samme uanset om man tager en fagområdespecialistuddannelse eller blot kurset. Enkelte kompetenceevalueringsmetoder forventes kun anvendt for dem, der arbejder i specialiseret palliativ indsats, som f.eks. Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af kliniske cases (se bilag 1).

Refleksionsopgave, posterpræsentation og modulopgaver forventes gennemført af alle.

Fagområdeuddannelse i Palliativ Medicin

Den palliative mediciners kompetencer lægger sig tæt op ad de 7 lægeroller, som kendes fra andre special- og fagområdebeskrivelser:

Medicinsk ekspert/lægefaglig, Kommunikator, Samarbejder, Leder/administrator/organisator, Sundhedsfremme, Akademiker/forsker og underviser, Professionel.

Fagområdespecialisten i palliativ medicin er ekspert i

- Symptomlindring af patienten med livstruende sygdom.
- Lindring og støtte af patient og pårørende ved livets afslutning.
- Kommunikation som arbejdsredskab i samtalen med mennesker, der har alvorlig sygdom tæt inde på livet.
- Faglig udvikling indenfor palliativ medicin.
- Vejledning, uddannelse og undervisning i palliativ medicin.
- Medvirken til palliativ medicinsk forskning.
- Tværfagligt samarbejde.
- Refleksion over egen praksis.

Fagområdespecialisten i palliativ medicin skal have kendskab til

- Sundhedsvæsenets opbygning og patientens vej i dette.
- Primær- og sekundærsektorens arbejdsgange og behandlingsmuligheder.
- Mest brugte onkologiske behandlinger til symptomlindring af alvorligt syge patienter.
- Mest brugte intern medicinske behandlinger til symptomlindring af alvorligt syge patienter.
- Mest anvendte metoder til respirationsstøtte.
- Kirurgiske muligheder indenfor symptomlindring af alvorligt syge patienter.
- Anæstesiologiske metoder til smertelindring og sedering.

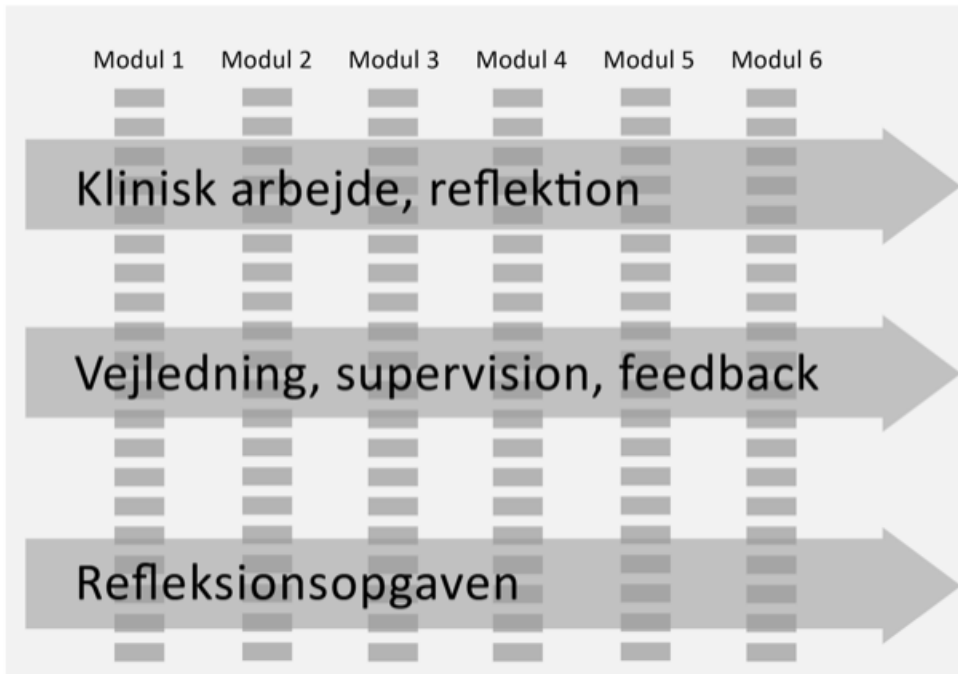
Uddannelsens indhold

Uddannelsen til fagområde specialist i palliativ medicin består af 4 elementer:

- Klinisk erfaring erhvervet ved mindst 2 års arbejde i en højt specialiseret palliativ enhed og/eller hospice.
- Mindst 12 strukturerede vejledersamtaler med udgangspunkt i kliniske cases, hvor vejleder er fagområdespecialist
- Feedback på mindst to 360-graders evalueringer.
- Gennemført og godkendt teoretisk dansk eller nordisk kursusforløb (ved spørgsmål kontakt DSPaMs uddannelsesudvalg).

Uddannelsens opbygning

Fagområdeuddannelsen er opbygget således, at den kliniske uddannelse og de teoretiske moduler er tæt relaterede. Der er min. 3 måneder mellem de teoretiske moduler, hvor det forventes at, der arbejdes med 1-3 kliniske cases, der indholdsmæssigt afspejler de emner, der er præsenteret i det teoretiske kursus.

Figur 1: Uddannelsens opbygning, sammenhængen mellem klinisk del og teoretisk del

De 6 uddannelsesmoduler dækker følgende temaer:

- Modul 1: DET PALLIATIVE FELT, VIDEN OG SYMPTOMLINDRING 1
- Modul 2: DEN SIDSTE TID OG DØDEN, EGENOMSORG
- Modul 3: KOMMUNIKATION 1, ETIK, SAMARBEJDE OG BØRN
- Modul 4: BESLUTNINGSTAGNING, FORMIDLING, AKUTTE TILSTANDE
- Modul 5: KOMMUNIKATION 2 OG SMERTE
- Modul 6: SYMPTOMLINDRING 2, ORGANSVIGT, NEUROLOGISK LIDELSE, ÆLDRE, DEMENS OG POSTERSESSION

Den teoretiske uddannelses indhold

Den teoretiske del af uddannelsen består af 6 moduler à 5 dages varighed. Der undervises 40 timer/modul. Mellem hvert modul skrives en mindre opgave, der rette sig mod det lærte i foregående modul eller mod den kommende læring i det følgende modul. Løbende gennem hele kursusforløbet udarbejdes en refleksionsopgave, der under modul 6 præsenteres for medkursister og undervisere.

Refleksionsopgavens formål, form og omfang findes i bilag 2.

Moduloversigt

OVERSIGT OVER MODULER, EMNER OG OPGAVER	
MODUL 1: DET PALLIATIVE FELT, VIDEN OG SYMPTOMLINDRING 1	Det palliative fagområdes definition og karakteristika
	Forskning og udvikling i det palliative felt
	Symptomlindring i palliativ medicin 1
Modulopgave	
MODUL 2: DEN SIDSTE TID OG DØDEN EGENOMSORG	Den døende patient
	Egenomsorg som sundhedsprofessionel
Modulopgave	
MODUL 3: KOMMUNIKATION 1 OG ETIK SAMARBEJDE OG BØRN	Kommunikation 1
	Etik
	Tværsektorielt og tværfagligt samarbejde
	Palliativ indsats til børn og unge
Modulopgave	
MODUL 4: BESLUTNINGSTAGNING OG FORMIDLING AKUTTE TILSTANDE	Klinisk beslutningstagning
	Akutte tilstande
	Komplementær og alternativ behandling
	Organisation af palliativ indsats i Danmark
	Undervisning og læring
Modulopgave	
MODUL 5: KOMMUNIKATION 2 OG SMERTE	Kommunikation 2
	Smertebehandling
Modulopgave	
MODUL 6: SYMPTOMLINDRING 2 ORGANSVIGT OG NEUROLOGISK LIDELSE ÆLDRE OG DEMENS POSTERSESSION	Symptomlindring i palliativ medicin 2
	Palliativ indsats til patienter med fremskredet organsvigt og progredierende neurologiske lidelser
	Palliativ indsats til svækkede ældre og til patienter med demens
	Organisation af palliativ indsats i Danmark
	Postersession: Præsentation af refleksionsopgave

Godkendelse af teoretisk kursus

- Godkendte skriftlige opgaver efter hvert modul. Dette gøres af kursuslederen.
- Samlet fravær må ikke overstige 10 pct.
- Godkendt refleksionsopgave. Dette gøres af kursusledelse og undervisere, der er tilstede på modul 6.

Kompetencer

De enkelte kompetencer for fagområdespecialist uddannelsen og det teoretiske kursus i palliativ medicin er beskrevet. Der er for hver kompetence angivet anbefalede læringsstrategier og obligatoriske kompetencevurderingsmetoder. For deltagere, der ikke arbejder i specialiseret palliativ indsats og ikke er påbegyndt fagområdespecialistuddannelsen, skal der ses bort fra kompetencevurderingsmetoden:

Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af kliniske cases og den uddannelsessøgendes egne refleksioner over sammenhængen mellem det på kurset teoretisk tillærte, det kliniske arbejde og egen rolle.

Oversigt over fagområdets kompetencer, tilknyttede læringsmål, læringsstrategier og kompetencevurderingsmetoder fremgår af tabellerne på de følgende sider.

Bilag 1. Kompetencer, mål og metoder

Modul 1: DET PALLIATIVE FELT, VIDEN OG SYMPTOMLINDRING 1			
Kompetencer		Lærings-strategier og metoder	Kompetencevurderingsmetoder
Kompetence	Læringsmål		
Det palliative fagområdes definition og karakteristika			
Kendskab til fagområdet palliativ medicin, definitioner og værdigrundlag	At kunne redegøre for karakteristika for palliativ medicin, herunder for fagområdets styrker og begrænsninger, samt snitflader til andre lægelige fagområder og specialer	Forelæsning Casebaseret arbejde Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af kliniske cases og den uddannelsessøgendes egne refleksioner over sammenhængen mellem det på kurset teoretisk tillærte, det kliniske arbejde og egen rolle
Viden i det palliative felt			
Kendskab til forskning og kvalitetsudvikling i det palliative felt, metoder og etik	På overordnet niveau kunne redegøre for kvalitative og kvantitative forskningsmetoder At kunne reflektere over forskningsetik At kunne lave fokuseret litteratursøgning samt kritisk litteraturlæsning At være i stand til at planlægge egen refleksionsopgave	Forelæsning Casebaseret arbejde Litteratursøgnings øvelser Deltageraktiverende diskussion af cases og øvelser Udarbejdelse af disposition til egen refleksionsopgave Selvstudium	Case og øvelses baseret dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på vurdering af den uddannelsessøgendes egne refleksioner over sammenhængen mellem det på kurset teoretisk tillærte og det kliniske arbejde.

		Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder	
Symptomlindring i palliativ medicin 1			
Kan identificere, vurdere og håndtere symptomatologien hos patienter med palliative behov. Kendskab til evidensbaserede onkologiske, intern medicinske og kirurgiske behandlingsmuligheder for patienter med palliative behov	At kunne foretage symptom identifikation At kunne benytte, for det palliative fagområde relevante, screeningsværktøjer til symptom identifikation At kunne håndtere hyppigt forekommende symptomer og tilstande, herunder vurdere behovet for behandlingsmuligheder	Forelæsning Casebaseret arbejde Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af journaler og herunder vurdering af den uddannelsessøgendes evne til at reflektere over konkrete patientforløb. Særlig fokus på egen rolle som læge, herunder problemstillinger ved behandlingsvalg og anvendelse af screeningsværktøjer Kursuslederens godkendelse af modulopgave

Modul 2: DEN SIDSTE TID OG DØDEN, EGENOMSORG			
Kompetencer		Lærings-strategier og metoder	Kompetencevurderingsmetoder
Kompetence	Læringsmål		
Den døende patient			
Kan diagnosticere en døende patient og træffe passende beslutninger vedrørende videre behandling og symptomlindring Kan udvise professionel adfærd i samvær med den døende og dennes pårørende Kan vurdere egne grænser og risiko for overinvolvering i samvær med den døende og dennes pårørende Kan håndtere egne og andre medlemmer af teamets følelsesmæssige belastninger Kan håndtere Advance Care Planning (APC) Have kendskab til kriterier for og udførelsen af palliativ sedering	At kunne identificere dødsprocessen, herunder tegn og symptomer på forestående død At kunne håndtere medicinsk behandling af den døende patient At kunne håndtere stillingtagen til behandlingsniveauet, herunder hydrering og ernæring At kunne håndtere etiske dilemmaer samt spirituelle og eksistentielle problemer At kunne yde støtte til pårørende og de andre faggrupper i teamet At kunne holde en ACP samtale og lægge en ACP plan At kunne iværksætte palliativ sedering	Forelæsning Casebaseret arbejde Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder Udarbejdelse af opgave om etiske dilemmaer i palliativ medicin	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af journaler og herunder vurdering af den uddannelsessøgendes evne til at reflektere over konkrete patientforløb. Særlig fokus på egen rolle som læge, herunder problemstillinger ved behandlingsvalg, støtte til pårørende og andre faggrupper Kursuslederens godkendelse af modulopgave

Modul 3: KOMMUNIKATION 1 OG ETIK, SAMARBEJDE OG BØRN			
Kompetencer		Lærings-strategier og metoder	Kompetencevurderingsmetoder
Kompetence	Læringsmål		
Kommunikation 1			
Kan kommunikere effektivt og empatisk med patienter, pårørende og sundhedsprofessionelle med afsæt i analyse og vurdering af kommunikative situationer	At kende og kunne bruge samtalens struktur og redskaber At kunne føre en patientcentreret samtale At kunne tale om eksistentielle problemstillinger, herunder den alvorlige besked og døden	Forelæsning Supervision af casebaserede rollespil Træning af kommunikations-færdigheder med stigende sværhedsgrad Deltageraktiverende feedback Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder Udarbejdelse af opgave om kommunikationstræning i palliativ medicin	Feedback på rollespilstræning med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på supervision af patientsamtaler i det kliniske arbejde og den uddannelsessøgendes egne refleksioner over sammenhængen mellem det på kurset teoretisk tillærte, rollespilstræning og det kliniske arbejde. 1. 360 graders evaluering
Etik			
		Forelæsning	

Kendskab til professionel etik	At kunne identificere, analysere og håndtere etiske dilemmaer i palliativ medicin At kunne skelne og reflektere over professionel etik betragtet som en kritisk refleksion over det at være menneske: Meta-etik, normativ etik og faglig etik At kunne reflektere over etik som en kunst der oversætter personlige overbevisninger til handling: Dyder i medicinsk praksis At kunne reflektere over patient-lægeforholdet i etisk kontekst At kunne reflektere over etik som et sæt kerneværdier: professionelle, etiske principper	Casebaseret arbejde Etik og kommunikationsøvelser Deltageraktiverende diskussion af cases og øvelser Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af kliniske cases og den uddannelsessøgendes egne refleksioner over sammenhængen mellem det på kurset teoretisk tillærte, det kliniske arbejde og egen rolle Kursuslederens godkendelse af modulopgave
Tværasektorielt og tværfagligt samarbejde			
Kan indgå i et tværfagligt og tværasektorielt teamsamarbejde	At kunne skelne en gruppe og et team samt kende til forskellige typer af teams og sektorer At kunne reflektere over egen rolle i det tværfaglige	Forelæsning Casebaseret arbejde Deltageraktiverende diskussion af cases	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på vurdering af den uddannelsessøgendes egne refleksioner over sammenhængen mellem det på kurset teoretisk tillærte og det kliniske

	team og eget bidrag til udviklingen af teamet og samarbejdet på tværs af sektorer At kunne definere team- og sektorbegrebet At kunne redegøre for teamudvikling og ansvarsfordeling i teams At kunne redegøre for principper for håndtering af team-konflikter	Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder	arbejde i tværfaglige teams. Særlig fokus på egen rolle som medlem af teamet, herunder eget bidrag til udvikling af temaet samt refleksion over ansvarsfordelingen i eget team
Palliativ indsats til børn og unge			
Kendskab til særlige forhold vedrørende børn med palliative behov	At have indsigt i specialiseret palliativ indsats til børn og unge	Forelæsning Casebaseret arbejde Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder	Casebaseret dialog med underviser og medkursister

MODUL 4: BESLUTNINGSTAGNING OG FORMIDLING, AKUTTE TILSTANDE

Kompetencer		Lærings-strategier og metoder	Kompetencevurderingsmetoder
Kompetence	Læringsmål		
Klinisk beslutningstagning			
Kendskab til retningslinjer, principper og lovgrundlag for klinisk beslutningstagning	At kunne anvende relevante retningslinjer for klinisk beslutningstagning At kunne anvende lovgrundlag for klinisk beslutningstagning ved habile patienter At kunne anvende lovgrundlag for klinisk beslutningstagning ved inhabile patienter	Forelæsning Casebaseret arbejde Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af journaler og herunder vurdering af den uddannelsessøgendes evne til at reflektere over konkrete patientforløb. Særlig fokus på egen rolle som læge, herunder problemstillinger ved beslutningstagning i klinisk sammenhæng ved inhabile patienter
Akutte tilstande			
Kan identificere, analysere og håndtere akutte tilstande i palliativ medicin	At kunne håndtere akutte tilstande, i palliativ medicin herunder vurdere behovet for medicinske, onkologiske eller kirurgiske behandlingsmuligheder At kende til hyppigste forekommende palliative ortopædkirurgiske behandlingsmuligheder	Forelæsning Casebaseret arbejde Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af journaler og herunder vurdering af den uddannelsessøgendes evne til at reflektere over konkrete patientforløb. Særlig fokus på akutte palliative tilstande.

		Faciliteret refleksion med klinisk vejleder	
Komplementær og alternativ behandling			
Kendskab til komplementær og alternativ behandling	At kunne forklare forskellen mellem alternative og komplementære behandlinger At være i stand til at anvende forordninger og love knyttet til anvendelsen af alternative og komplementære behandlinger At kunne kommunikere om brugen af alternative og komplementære behandlinger med patienter At kunne reflektere over og balancere egne holdninger til alternative og komplementære behandlinger	Forelæsning Deltageraktiverende diskussion Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder	Dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på vurdering af den uddannelsessøgendes egne refleksioner over sammenhængen mellem det på kurset teoretisk tillærte og det kliniske arbejde
Organisation af palliativ indsats i Danmark			
Kendskab til organiseringen af palliativ medicin i Danmark Kendskab til tværsektorielt samarbejde	At kunne redegøre for organiseringen af palliativ medicin nationalt, regionalt og lokalt	Forelæsning Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Opfølgning på modulopgave

Undervisning og læring			
Kendskab til læringsteori, formidling og uddannelse	At kunne beskrive faktorer der fremmer læring og anvende dem i egen undervisning, herunder formidling og præsentationsteknikker At kunne planlægge en undervisningssession At kunne opstille læringsmål At kunne samarbejde med andre om undervisning	Forelæsning Casebaseret arbejde Undervisnings og formidlings øvelser Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder Udarbejdelse af opgave om planlagt undervisningssession	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Kursuslederens godkendelse af modulopgave.

MODUL 5: KOMMUNIKATION OG SMERTE

Kompetencer		Lærings-strategier og metoder	Kompetencevurderingsmetoder
Kompetence	Læringsmål		
Kommunikation 2			
Kan kommunikere effektivt og empatisk med patienter, familier og sundhedsprofessionelle med afsæt i analyse og vurdering af kommunikative situationer med særlig kompleksitet	At kende og kunne bruge samtalens struktur og redskaber At kunne føre en patientcentreret samtale At kunne tale om eksistentielle problemstillinger, herunder den alvorlige besked og døden At kunne reflektere over egen kommunikativ praksis	Forelæsning Supervision af cases, baseret på rollespil Træning af kommunikations-færdigheder med stigende sværhedsgrad Deltageraktiverende feedback Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder Udarbejdelse af opgave om refleksion over egen kommunikativ praksis	Feedback på rollespilstræning med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på supervision af patientsamtaler i det kliniske arbejde og den uddannelsessøgendes egne refleksioner over sammenhængen mellem det på kurset teoretisk tillærte, rollespilstræning og det kliniske arbejde Kursuslederens godkendelse af modulopgave 2. 360 graders evaluering
Smerte			
Kan diagnosticere, behandle og evaluere	At kunne vurdere, evaluere og klassificere smerte	Forelæsning Casebaseret arbejde	Casebaseret dialog med underviser og medkursister

forskellige typer af smerte	At kunne anvende farmakologiske principper for behandling af smerte At have kendskab til invasive smertebehandlingsprincipper At have kendskab til strålebehandling og bisfosfonater i smertelindrende øjemed At kunne anvende nonfarmakologiske smertebehandlingsstrategier At kunne anvende strategier i kompleks smertebehandling	Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder Udarbejdelse af opgave om evidensbaseret smertelindring	Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af journaler og herunder vurdering af den uddannelsessøgendes evne til at reflektere over konkrete patientforløb. Særlig fokus på behandling af smerter og palliativ sedering Kursuslederens godkendelse af modulopgave
------------------------------------	---	---	--

MODUL 6: SYMPTOMLINDRING 2, ORGANSVIGT, NEUROLOGISK LIDELSE, ÆLDRE OG DEMENS, POSTERSESSION			
Kompetencer		Lærings-strategier og metoder	Kompetencevurderingsmetoder
Kompetence	Læringsmål		
Palliativ indsats til patienter med fremskredet organsvigt og progredierende neurologiske lidelser			
Kan identificere, vurdere, og håndtere symptomer og palliative behov hos patienter med organsvigt og progredierende neurologiske lidelser	At kunne identificere, vurdere, og håndtere symptomer og palliative behov hos patienter med: Hjertesvigt Lunge insufficiens Nyresvigt Leversvigt ALS	Forelæsning Casebaseret arbejde Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion Faciliteret refleksion med klinisk vejleder	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Struktureret vejledersamtale med klinisk vejleder, baseret på gennemgang af journaler og herunder vurdering af den uddannelsessøgendes evne til at reflektere over konkrete patientforløb. Særlig fokus på behandling af patienter med organsvigt og progredierende neurologiske lidelser
Palliativ indsats til svækkede patienter og patienter med demens			

Kan yde palliativ indsats til svækkede ældre og til patienter med demens	At have kendskab til forskellige typer af demens og kunne redegøre for deres centrale karakteristika At kunne reflektere over og håndtere etiske udfordringer og dilemmaer i arbejdet med svækkede ældre og patienter med demens At kunne håndtere adfærdsmæssige, psykiatriske og somatiske symptomer	Forelæsning Casebaseret arbejde Deltageraktiverende diskussion af cases Egen refleksion	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Kursuslederens godkendelse af modulopgave.
Organisation af palliativ indsats i Danmark			
Kendskab til organiseringen af palliativ medicin i Danmark Kendskab til tværsektorielt samarbejde	At kunne redegøre for organiseringen af palliativ medicin nationalt, regionalt og lokalt	Forelæsning Deltageraktiverende diskussion af cases Selvstudium Klinisk arbejde Egen refleksion	Casebaseret dialog med underviser og medkursister Opfølgning på modulopgave

Bilag 2 Refleksionsopgave

Refleksionsopgaven er en individuel studieaktivitet, som kursisten arbejder med gennem alle seks moduler på teorikurset og i perioderne mellem teorimodulerne. Refleksionsopgaven afsluttes med en posterpræsentation, sidste kursusdag på modul 6.

Formål med refleksionsopgaven

At kursisten arbejder med en selvvalgt problemstilling inden for det palliative område, hvor viden fra kurset anvendes og bearbejdes. Det er endvidere formålet, at deltageren, sideløbende med bearbejdning af problemstillingen, skriftligt reflekter over egen professionelle udvikling og læring gennem hele kursusforløbet.

Mål

- at den teoretiske undervisning sættes i relation til deltagerens egen praksis
- at deltageren bliver bevist om egen læring gennem uddannelsesforløbet

Kriterier for refleksionsopgaven

Refleksionsopgaven består af to dele, en bearbejdning af en selvvalgt problemstilling og refleksion over egen læring.

Bearbejdning af klinisk problemstilling:

- Kursisten beskriver en selvvalgt problemfelt, fra kursistens kliniske arbejde med palliativ medicin
- På modul 1 udarbejder kursisten problemformulering på baggrund af problemfeltet, som skal godkendes af kursusledelsen inden videre bearbejdelse
- På teorimodulerne, er der mulighed for vejledning/sparring med kursuslederne samt sparring med medkursisterne, i de skemalagte refleksionstimer

Refleksion over egen læring:

- Sideløbende med bearbejdelsen af den kliniske problemstilling, udarbejdes egne refleksioner over egen professionelle udvikling og læring. Læringsrefleksionerne, skal afleveres efter modul 3 og modul 6
- De skriftlige refleksioner, som skal afleveres, må max. fylde 3 sider og afleveres til kursusleder, Dorte Høst, sidste dag på modul 3 og modul 6

Til refleksion over egen læring, kan kursisten lade sig inspirere af følgende spørgsmål:

- Hvordan har undervisningen på uddannelsen forandret din praksis? Giv gerne eksempler på de dele af undervisningen, der gjorde en særlig forskel
- Hvordan oplever du dine kliniske overvejelser, drøftelser og beslutninger er kvalificerede, som en følge af uddannelsen? Giv gerne eksempler på hvilket fagligt indhold fra undervisningen, der har sat sig de tydeligste spor
- Hvordan forestiller du dig, at dine kolleger oplever, at din faglige tilgang eller professionelle udvikling påvirkes af din uddannelse? Giv gerne eksempler på hvilke elementer fra undervisningen, der har påvirket dig i størst omfang
- Hvordan forestiller du dig, at dine patienter oplever, at din faglige tilgang eller professionelle udvikling påvirkes af din uddannelse? Giv gerne eksempler på hvilke elementer fra undervisningen, der har påvirket dig i størst omfang.

Posterpræsentation

Modul 6 afsluttes med en posterpræsentation, hvor hver kursist fremlægger besvarelsen af den problemformulering, man har arbejdet med i løbet af kursusforløbet. Posterpræsentationen suppleres af et mindre oplæg på 5 minutter, som gives til medkursister, undervisere, kursusledelsen og inviterede gæster.

Den enkelte kursist bestemmer selv, hvilket design posteren skal have og hvordan den fremstilles. Nærmere information om posterpræsentationen, gennemgås på modul 5.

Referencer

1. Sundhedsstyrelsens anbefalinger for den palliative indsats 2017
<https://www.sst.dk/da/sygdom-og-behandling/~media/79CB83AB4DF74C80837BAAAD55347D0D.ashx>
2. Radbruch L P. White Paper on standards and norms for hospice and palliative care in Europe: Part 1. European Journal of Palliative Care 2009;16:278-28
3. Årsrapport Dansk Palliativ Database 2018
http://www.dmcgpal.dk/files/aarsrapporter/24_06_19_aarsrapport_dpd_2018_med_3_reglen.pdf
4. Fagområdebeskrivelse for Palliativ medicin 2013
http://www.palliativmedicin.dk/files/arkiv_2017/fagomraade/2013fagomraadebeskrivelse.pdf
5. Kræftplan IV - Styrket indsats på kræftområdet – patienternes kræftplan
<https://www.sst.dk/da/viden/kraeft/kraeftplaner/kraeftplan-iv>
6. Nordisk kursus i Palliativ Medicin
<https://nscpm.org/>
7. Areias-Casais N, Garralda E, Rhee JY, Lima L de, Pons JJ, Clark D, Hasselaar J, Ling J, Mosoiu D, Centeno C EAPC Atlas of palliative care in Europa 2019. Vilvorde: EAPC Press; 2019
8. Logbog til fagområdespecialist uddannelse I palliative medicin https://palliativmedicin.dk/wp-content/uploads/2021/12/logbog-vers_-2_0-juni-20201-1.pdf

Baggrundslitteratur

- Palliative Medicine Curriculum for Medical Students, General Professional training and Higher Specialist training. Association for Palliative Medicine of Great Britain and Ireland, 1991.
- Svensk läroplan i palliativ medicin. Svensk Förening för Palliativ Medicin, 2001.
- Recommendations of the European Association for Palliative Care for the development of postgraduate Curricula Leading to Certification in Palliative Medicine. Report of the EAPC Task Force on Medical Education. EAPC 2009.
- Specialty Training Curriculum for Palliative Medicine. London: Joint Royal Colleges of Physicians Training Board, 2010, amended 2014. http://www.gmc-uk.org/education/palliative_medicine.asp
- Landzaat LH, Barnett MD, Buckholz GT et al. Development of Entrustable Professional Activities for Hospice and Palliative Medicine Fellowship Training in the United States. J Pain Symptom Manage 2017; 54(4):609-16.
- Svensk läroplan i palliativ medicin. Uppdaterad version 2017. Svensk Förening för Palliativ Medicin, 2017. <https://slf.se/svensk-forening-for-palliativ-medicin/app/uploads/2018/04/laxxroplan-i-palliativ-medicin-rev-2017.pdf>